

Doc. dr. Jasna Duraković¹

Nužnost izučavanja nastavnog predmeta *Javni nastup* u formalnom visokom obrazovanju na fakultetima društvenih nauka

Sažetak: Poznavanje komunikacijskih vještina postalo je izuzetno važno za uspješno komuniciranje u današnjem vremenu. Posebna pažnja se posvećuje umijeću prezentiranja ili predstavljanja, kao sastavnom dijelu profesionalnog razvoja svakog pojedinca. Uporedo s razvojem informacijskih i komunikacijskih tehnologija raste nužnost različitih oblika javnog nastupa, bilo da se radi o predstavljanju nekog proizvoda ili prezentaciji novih projekata javnosti. Međutim, kroz formalno visoko obrazovanje se ne pridaje dovoljno važnosti govorništvu i javnom nastupu. Upravo zbog prijeke potrebe modernog tržišta rada, koje traži adekvatne komunikacijske vještine i znanja, nužno bi bilo u formalno visoko obrazovanje, tačnije u svaki nastavni plan i program svih fakulteta društvenih nauka, zakonski uvesti nastavni predmet *Javni nastup*. Ovakva reforma u visokom obrazovanju je zasigurno prvi korak u profesionalnom razvoju i demokratskom napretku čitavog društva.

Ključne riječi: komunikacijske vještine, javni nastup, govornišтво, fakulteti društvenih nauka, razvoj visokog obrazovanja.

---

¹ Doc. dr. Jasna Duraković, docentica na Odsjeku za komunikologiju Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu; e-mail: jasna.durakovic@fpn.unsa.ba

Uvod

U današnjem vremenu, za uspješno komuniciranje izuzetno je važno poznavanje komunikacijskih vještina. A posebna pažnja se posvećuje umijeću prezentiranja ili predstavljanja. Uporedo s razvojem informacijskih i komunikacijskih tehnologija raste nužnost različitih oblika javnog nastupa, bilo da se radi o predstavljanju nekog proizvoda ili prezentaciji novih projekata javnosti. U posljednjih nekoliko godina se o komunikacijskim vještinama govori u sklopu ličnog i poslovnog napredovanja, te je poznavanje i korištenje adekvatnih vještina govorništva i javnog nastupa postalo sastavnim dijelom profesionalnog razvoja svakog pojedinca. Muhamed Nuhić podsjeća na značaj izgovorene riječi i podvlači da je „govor velik, neizmjerljiv korak u očovječenju čovjeka. A čim je *progovorio*, čovjek je shvatio da svojim govorom može da utiče. Ta mogućnost dovela ga je u iskušenje da riječju postiže neke ciljeve, ostvaruje svoje interese. Tog trenutka počinje borba za odgovornost javne riječi, zapravo, borba između interesa i istine.”²

Kako se kroz formalno obrazovanje javnom nastupu i općenito govorništvu ne pridaje dovoljno pažnje, mnogobrojne neformalne grupe, udruženja, nevladine organizacije i tzv. PR³ stručnjaci koriste ovaj „nedostatak” u nastavi u obrazovnom sistemu u Bosni i Hercegovini, tačnije na fakultetima društvenih nauka, kao izvrsnu priliku da zarade mnogo novca u kratkom vremenu organizacijom komercijalnih seminara i edukacija iz javnog nastupa za sve koji žele naučiti više o govorništvu i kvalitetnoj komunikaciji na svim nivoima. Pored toga, u posljednjoj deceniji, formirale su se mnogobrojne škole i političke akademije koje se bave isključivo ovom vrstom neformalnog obrazovanja, i to kroz edukaciju polaznika koji ove usluge skupo plaćaju, ili, konkretno, kada su u pitanju političke akademije, kroz edukaciju vlastitih stranačkih kadrova, gdje ih se često pogrešno uči (nedostatak akademske referentnosti i zvanja tih komercijalnih predavača) kako da budu politički lideri.

Cilj ovakvih govorničkih škola je pripremiti polaznike za kvalitetnu poslovnu i svakodnevnu komunikaciju, oslobađanje straha od javnog nastupa,

² Nuhić, M. 1999. *Javna riječ i odgovornost: prava i dužnosti subjekata u javnoj komunikaciji*. Filozofski fakultet u Tuzli, Tuzla, str. 9.

³ PR je skraćenica od engleskih riječi *Public Relations* te se taj naziv koristi kao svjetski prihvaćen popularni termin za odnose s javnošću.

samostalno i uvjerljivo prezentiranje te razumijevanje i kritičko procjenjivanje informacija koje primaju. U okviru ovakvih edukacija se prezentira korisno i praktično znanje, gdje polaznici imaju priliku slušati predavanja i radionice vodećih domaćih stručnjaka iz područja komunikologije, govorništva, retorike i psihologije te steći praktična i teorijska znanja o komunikaciji, govoru tijela i javnom nastupu. Međutim, ovakve radionice su često vrlo nekvalitetne zbog prethodno navedenog razloga i koncipirane za ograničenu publiku, tj. publiku koja sebi može priuštiti ovako *skupocjeno* neformalno obrazovanje, koje često dolazi bez formalne naučne akreditacije (izdavanje certifikata ili potvrda o učešću od strane organizatora takvih seminara koji nemaju mjerljivu vrijednost niti su priznati od ozbiljnih javnih i obrazovnih institucija).

Značaj javnog nastupa u svakodnevnom životu

Svaki pojedinac je barem jednom u životu morao ili će morati javno nastupati, održati neku prezentaciju ili gostovati na TV-u. Možemo samo da pretpostavimo koliko se tokom jednog dana obavi predavanja na različite teme ili koliko se održi poslovnih sastanaka. U svim pomenutim oblicima nastupanja akteri govore, iskazuju, izražavaju svoje misli, komuniciraju, kako bi ostavili dobar dojam, kako bi nekoga u nešto ubijedili, predstavili učinak svog rada, aplicirali za unapređenje ili povišicu. Jedna od zajedničkih popularnih definicija, oko koje se većina retoričara slaže, kaže da je javni nastup (ponekada označen kao oratorijum, govorništvo ili govor) proces ili čin obavljanja prezentacije (govora) od strane pojedinca koji se direktno obraća živoj publici s ciljem da ih informira, utiče na njih ili ih zabavi. Javni nastup se uobičajeno shvata kao formalni, licem u lice, govor pojedinca grupi slušatelja. Usko je povezan sa „predstavljanjem/ prezentiranjem”, mada je najčešće povezan sa komercijalnim aktivnostima. U većini slučajeva javni nastup služi ubjeđivanju publike.

Često ljudi pomisle da javni nastup podrazumijeva samo govor pred velikim auditorijumom ili pred kamerama. Međutim, javnost je svuda oko nas. U svim fazama života javlja se potreba za nastupanjem: od polaganja ispita na fakultetu, preko razgovora za posao do držanja neke prezentacije u firmi. Javni nastup može biti i rasprava na šalteru pošte, sastanak skupštine stanara ili držanje govora na nečijoj svadbi. Mnogi griješe u tome što se prilikom pripreme za javni

nastup previše bave sadržajem govora koji su napisali. Dokazano je da publika najviše ocjenjuje govornika na osnovu načina izlaganja kao i na osnovu njegovog govora tijela. Upravo zbog toga moramo raditi na vlastitim komunikacijskim vještinama i savladavanju treme pred nastup. Prema američkom teoretičaru i praktičaru Rogeru Ailesu, čovjek je „poruka koja hoda”.⁴ Dakle, svaki čovjek je poruka, samo je pitanje na koji način će poruku prenijeti publici i da li će njegov javni nastup biti garancija uspjeha u prenosu poruke. Andy Green kaže da svako od nas ima svoj unutarnji glas, a to je „glas oblikovanja vaše sudbine, sposobnosti da se nosite s trijumfom ili katastrofom i kako se upuštate u situaciju i inspirirate druge. Taj glas određuje vaš uspjeh kao komunikatora i uspjeh vaših komunikacija. To je glas u vašoj glavi.”⁵ Temeljni elementi u pripremi za javni nastup su: kako ublažiti tremu, kako graditi vlastito samopouzdanje kroz *osobni PR*⁶, kako kreirati jasne i jednostavne poruke, kako naglasiti ključne poruke, kako izbjeći monotoniju, kako izbaciti poštalice iz govora, kako vješto koristiti ruke ili druge neverbalne signale itd.

Nužnost izučavanja predmeta javnog nastupa na društvenim fakultetima

Obrazovni sistem u Bosni i Hercegovini nije našao način da u dovoljnoj mjeri odgovori zahtjevima savremenog društva. Predmeti koji se bave razvijanjem govorničkih sposobnosti i komunikacijskih vještina ili uopće ne postoje ili nisu u pravoj mjeri usmjereni na pojedinca. Dikcija se, recimo, izučava samo na dramskim akademijama. Tehnikama javnog nastupa i prezentiranja ni približno nije posvećena odgovarajuća pažnja. Neformalno obrazovanje u oblasti javnog nastupa, koje bi trebalo da bude adekvatna dopuna standardnog fakultetskog obrazovanja, uglavnom je seminarskog tipa. Polaznici ne dobijaju dovoljno prostora da ispitaju svoje mogućnosti i da praktično uvježbavaju svoje nastupe i primjenjuju stečena znanja. Kao krajnji ishod, često se dešava da ljudi ne uspijevaju u praksi da odgovore zadacima koji im se postavljaju.

⁴ Prema Tomić, Z. 2008. *Odnosi s javnošću – teorija i praksa*. Synopsis. Zagreb i Sarajevo, str. 292.

⁵ Green, A. 2006. *Effective Personal Communication Skills for Public Relations*. Kogan page, London & Philadelphia, str. 3.

⁶ Vidjeti više o osobnim odnosima s javnošću u Tomić, Z. 2008. *Odnosi s javnošću – teorija i praksa*, Synopsis. Zagreb i Sarajevo, str. 292-330.

Potvrđeno je da je uspješan javni nastup ponekad ključna karika uspjeha. No, za mnoge od njih, upravo je ovo vještina koja im nedostaje jer se ne izučava u dovoljnoj mjeri te se o javnom nastupu (zbog limitiranog nastavnog plana i programa) govori samo paušalno u okviru predmetâ odnosi s javnošću, poslovne komunikacije ili nekih drugih predmeta menadžmenta koji se tiču ove problematike. Upravo iz tog razloga ovo bi trebao biti poseban predmet, kao formalna nastavna obaveza na svim fakultetima društvenih nauka.

Studentima bi se osim učenja i pisanja ispita moralo omogućiti kvalitetno osnovno i krajnje neophodno znanje o tome kako se jasno, artikulirano i elokventno trebaju izražavati pred kolegama i profesorima, i kako sva ta praktična znanja primijeniti dalje u vlastitom profesionalnom radu i djelovanju po završetku studija. Profesori bi trebali motivacijskim tehnikama odlične i ambiciozne studente usmjeravati da rade na poboljšavanju vlastitih sposobnosti u javnom nastupu te da se aktivno uključe u razne konferencije, skupove i kongrese gdje će svoje znanje i interese moći predstaviti velikom broju nepoznatih ljudi. Dakle, kako bismo unaprijedili kvalitet nastavnog procesa na fakultetima društvenih nauka, studiranje nužno treba podrazumijevati razvijanje mnogih vještina, među kojima su slijedeće: prezentiranje vlastitih zamisli ili teme koju studenti odaberu za seminarski ili završni rad, tehnike za trajno pobjeđivanje treme, primjena komunikacijskih vještina u javnom nastupu (strukturiranje govora, glas, izgovor, dikcija, artikulacija), neverbalna komunikacija (govor tijela), izgradnja znanja i upravljanja tehnikama javnog nastupa, vođenje uspješne komunikacije s javnostima i medijima, samostalno organiziranje medijskog nastupa, organiziranje i vođenje konferencije za novinare i razmatranje ponašanja u kriznim i nepredvidivim situacijama.

Ovo je pogotovo tačno za studente novinarstva (buduće novinare) i za studente odnosa s javnošću, ili za sve one koji studiraju na fakultetima društvenih nauka gdje se od njih po završetku studija očekuje da su savladali osnovne vještine govorništa i javnog nastupa, koje će morati znati koristiti u svom profesionalnom razvoju. Istovremeno, zanimanje privrednih subjekata, poslodavaca poduzetnika, političkih institucija za stručnjake iz područja retorike i odnosa s javnošću je u neprestanoj ekspanziji. Stoga, ukoliko visokoobrazovne naučne institucije društvenih smjerova žele odgovoriti na sve veće izazove tržišta rada i ponuditi kvalitetan kadar, bit će nužno obogatiti postojeće nastavne programe novim predmetima, poput javnog nastupa i govorništa.

Savladavanje tehnika javnog govorništva i nastupa u cilju razvoja cjelokupne zajednice

Međuljudski odnosi temelje se na komuniciranju, koje je neizbježno. U današnjem informacijsko-komunikacijskom dobu u kojem živimo, čovjek da bi egzistirao jednostavno mora komunicirati. Autor Seid Masnica naglašava društveni značaj i važnost međuljudskog odnosa utemeljenog na kvalitetnoj komunikaciji. Masnica kaže da „poticajno društveno okruženje uveliko zavisi od vrste i kvalitete odnosa koje izgrađujemo međusobno u društvu. Djelovanje jednog čovjeka u tom pravcu je mikroelement cjelokupnog komunikacijskog procesa, o kojem, između ostalog zavisi njegov kvalitet i postizanje uspjeha u komunikaciji, odnosno dostizanje postavljenih ciljeva i očekivanih rezultata”.⁷

Savladavanje komunikacijskih vještina omogućava uspješno komuniciranje, odnosno da sagovornici u komunikacijskom procesu jednako razumiju poruku. Svjesni smo da je vještina govorništva, tj. javnog nastupa, od ogromnog, vrlo često i ključnog značaja u procesu građenja našeg mjesta u društvu, izgradnje poslovne karijere, uspješne prodaje, pa čak i porodičnih odnosa. Uz to, ukoliko želimo pojedince ili grupe pokrenuti na neku trenutnu akciju, šta god ta akcija bila, dobar rezultat možemo očekivati samo ukoliko smo dobri, sigurni i prodorni govornici. To nas dovodi do zaključka da je apsolutno svima potrebno da savladaju osnove govorništva i javnog nastupa. Bilo da se bavimo javnim poslom, politikom, medijima, bilo da smo profesor ili menadžer, prodavač ili u gostitelj, da li nam je cilj da nastupamo i govorimo pred masama ljudi, upravnim odborima preduzeća, držimo prodajne prezentacije grupama ili pojedincima, bolje se pozicioniramo u društvu, javni nastup i vještina govorništva je ono što će napraviti ključnu kvalitativnu razliku između našeg uspjeha ili neuspjeha. Za sve ove i druge životne situacije je potrebno da znamo dobro govoriti, hrabro nastupiti, brzo razmišljati i jasno se izražavati.

Ako studenti društvenih nauka uvođenjem obaveznog predmeta savladaju tehnike govora i javnog nastupa, oni će u okviru svog profesionalnog djelovanja biti mnogo odgovorniji, objektivniji, profesionalniji i ozbiljniji. To su mladi ljudi koji će po završetku studija obnašati razne funkcije i baviti se

---

⁷ Masnica, S. 2018. *Komunikacija u multietničkim zajednicama – konteksti, stereotipi, predrasude*. Vlastita naklada, Mostar, str. 18-19.

javnim profesijama, u novinarstvu, u politici, u trgovini, u sudstvu, u kulturi, i općenito u javnom životu. Masnica ističe kako se zapravo radi o dimenziji profesionalnog rada edukatora a tako i studenta kojemu se prenosi znanje. Posvećeni rad na sebi ne mogu zamijeniti nove tehnologije, niti bilo ko drugi, a u današnjem sistemu obrazovanja, kaže Masnica, više nego ikad nam je potreban razvoj emocionalnih, komunikacijskih i socijalnih kompetencija. To je, po Masnici, „dimenzija koja se zasniva na istinskoj potrebi čovjekove prirode za komunikacijom i uspostavljanjem interpersonalnih odnosa, ali i na činjenici da se emocionalne i socijalne kompetencije individue mogu učiti, pa samim tim i podučavati; dimenzija koja se zasniva na rezultatima istraživanja na području komunikologije, pedagogije, psihologije, sociologije, neuroznanosti, čijim znanjima komunikator, ako želi biti uspješan, treba da ovlada i učini ih sastavnim dijelom vlastitog djelovanja”.⁸ Dakle, uvođenjem predmeta Javni nastup i govorništvo u formalni nastavni plan i program na fakultetima društvenih nauka bi se doprinijelo razvoju profesionalizma i postavljanju kvalitetnijih standarda u javnoj sferi u ovoj zemlji. U konačnici, to stvara realne preduvjete za istinski demokratski razvoj društva.

---

⁸ Masnica, S. 2018. *Komunikacija u multietničkim zajednicama – konteksti, stereotipi, predrasude*. Vlastita naklada, Mostar, str. 11.

Necessity of Studying the Subject *Public Performance* in Formal Higher Education at the Faculties of Social Sciences

Abstract: Communication skills have become extremely important for successful communication in today's time. As integral part of professional development of each individual, particular attention is paid to the skills of personal and public presentation. Further development of information and communication technologies has inevitably led to various forms of public appearance, whether it is a presentation of a product or new projects for different kinds of audience. However, formal education does not attach sufficient importance to public speech and public performance. More precisely, since the modern labour market requires adequate communication skills and knowledge, it would be necessary to implement a legal curriculum by introducing subjects of public speaking and public presenting in Formal Higher Education, specifically in each curriculum of all faculties of social sciences. Such a reform in higher education is certainly the first step in the professional development and democratic progress of the whole society.

Key words: communication skills, public performance, public speaking, Social science faculties, development of higher education.

Literatura

- Green, A. 2006. *Effective Personal Communication Skills for Public Relations*. Kogan page, London and Philadelphia.
- Masnica, S. 2018. *Komunikacija u multietničkim zajednicama – konteksti, stereotipi, predrasude*. Vlastita naklada, Mostar.
- Nuhić, M. 1999. *Javna riječ i odgovornost: prava i dužnosti subjekata u javnoj komunikaciji*. Filozofski fakultet u Tuzli, Tuzla.
- Tomić, Z. 2008. *Odnosi s javnošću – teorija i praksa*. Synopsis, Zagreb i Sarajevo.